

**TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA O'QUVCHILARDA KREATIV VA
ESTETIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK
USULLARI**

Ismoilov Otabek Shavkat o'g'li
Navoiy davlat universiteti
“Dasgohli rangtasvir” ta’lim yo‘nalishi
3 - kurs “R”guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada tasviriy san’at ta’limi jarayonida o‘quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini shakllantirishning samarali pedagogik usullari tahlil qilinadi. Unda interaktiv metodlar, loyiha asosidagi mashg‘ulotlar, milliy san’at merosi va raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilarning vizual tafakkuri, badiiy idroki va ijodiy qobiliyati rivojlantirilishining usullari ko‘rsatib o‘tilgan. Shu bilan birga, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv va ijodiy muhitning estetik tarbiya jarayonidagi roli ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: tasviriy san’at, estetik tafakkur, kreativlik, badiiy idrok, pedagogik usullar, interaktiv metodlar, loyiha ishlari, vizual tafakkur, ijodiy muhit.

Bugungi ta’lim tizimida tasviriy san’at darslari nafaqat chizish va texnik ko‘nikmalarni shakllantirish, balki o‘quvchilarning estetik tafakkuri, badiiy idroki va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Estetik tafakkur orqali o‘quvchi san’atni anglab, uning go‘zallik va ma’naviy qadriyatlarini his qilishi mumkin. Shu bois, tasviriy san’at o‘qitish jarayonida o‘quvchilarning kreativ qobiliyatini rag‘batlantirish, ularni turli badiiy uslublar va milliy san’at namunalari bilan tanishtirish muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o‘qituvchidan interaktiv metodlardan, loyiha asosida ishlash texnologiyalaridan va raqamli vositalardan foydalanishni talab qiladi. Bu usullar o‘quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantirib, ularning badiiy idroki va vizual tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim o‘quvchining individual qobiliyatlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda estetik va kreativ fikrlashni shakllantirishga yordam beradi.

Milliy san’at merosi va xalq amaliy san’ati namunalarini dars jarayoniga kiritish o‘quvchilarda estetik qadriyatni anglash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi. Minyatyor san’ati, naqshlar, gilam va zardo‘zlik namunalarini o‘rganish orqali o‘quvchilar rang uyg‘unligi, kompozitsiya va badiiy mazmunni tahlil qilishni o‘rganadilar. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilar turli davr va madaniyat san’ati bilan tanishib, ularni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Tasviriy san'at darslarida ijodiy muhit yaratish o'quvchilarda o'z fikrlarini erkin ifodalash, xatolardan o'rganish va o'z ijodini sinash imkonini beradi. Jamoaviy loyihalar esa o'quvchilarning ijtimoiy va estetik tajribasini oshiradi, ularni bir-biridan o'rganishga undaydi. Shu tariqa, estetik tafakkur va kreativlik bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar sifatida shakllanadi, bu esa o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tasviriy san'at darslari o'quvchilarda estetik tafakkur, badiiy idrok va kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning samarali vositasidir. Ushbu jarayonda o'quvchilarga nafaqat chizish texnikasi va kompozitsiya elementlari o'rgatiladi, balki ularning go'zallikni his qilish, estetik qadriyatlarni anglash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyati shakllantiriladi. Estetik tafakkur o'quvchi uchun san'atni nafaqat his qilish, balki ongli tahlil qilish, obrazli fikrlash va o'z ijodini namoyon qilish jarayoni sifatida ahamiyatlidir.

O'quvchilarda kreativlikni rivojlantirish uchun darslar interaktiv va amaliy mashg'ulotlarga asoslangan bo'lishi lozim. Loyiha asosida ishlash texnologiyalari, "flipped classroom" (teskari sinf) usuli, vizual tahlil va interaktiv muhokamalar o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Masalan, o'quvchilar milliy miniatyura yoki naqsh namunalarini o'rganib, ularni o'z ijodiy asarlarida qo'llash orqali o'z estetik qarashlarini shakllantiradilar.

Shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuv o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olib, dars mazmunini va topshiriqlarni moslashtirishni taqozo etadi. Har bir o'quvchi o'z qiziqishlari, ijodiy imkoniyatlari va estetik didiga muvofiq ishlash imkoniyatiga ega bo'lishi lozim. Shu orqali ular mustaqil fikrlash, muammo hal qilish va ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Milliy san'at merosini o'rganish jarayoni o'quvchilarda badiiy idrokni kuchaytiradi. Miniatyura san'ati, zardo'zlik, gilamchilik, naqshlar va xalq amaliy san'ati orqali o'quvchilar rang uyg'unligi, kompozitsion tuzilma, ramziy ma'nolarni tahlil qilishni o'rganadilar. Shu bilan birga, ular o'z xalqining madaniy merosini qadrlash va uni yaratishda davom ettirishga intilishadi.

Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish ham estetik va kreativ tafakkurni rivojlantirishning samarali usuli hisoblanadi. Virtual galereyalar, onlayn muzeylar va interaktiv dasturlar orqali o'quvchilar turli davr va mamlakat san'ati bilan tanishadilar. Bu nafaqat ularning bilish faoliyatini, balki vizual madaniyati va badiiy tafakkurini kengaytiradi.

Ijodiy muhit yaratish o'quvchilarda xatolardan o'rganish, fikrlarni erkin ifodalash va eksperiment qilish imkonini beradi. O'quvchilar jamoaviy loyihalarda ishlash orqali o'z estetik tajribalarini almashadilar, bir-biridan o'rganadilar va ijodiy qarorlarni

muhokama qilish ko'nikmalarini shakllantiradilar. Bu esa ularni faqat texnik jihatdan emas, balki estetik va ijtimoiy jihatdan ham rivojlantiradi.

O'quvchilarni san'at asarlarini tahlil qilishga o'rgatish ularning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi. O'qituvchi san'at asarini ko'rsatib, uning g'oyasi, kompozitsiyasi, rang uyg'unligi va mazmun munosabatini tahlil qilishni o'rgatadi. Bu mashg'ulotlar o'quvchilarda analitik fikrlash, kuzatuvchanlik va baholash ko'nikmalarini shakllantiradi.

San'at darslarida integratsion yondashuv ham samarali hisoblanadi. Masalan, tarix, adabiyot va musiqa bilan bog'liq mashg'ulotlar o'quvchilarga badiiy obrazlarni chuqurroq his qilish, ularni hayotiy kontekstda tushunish imkonini beradi. Shu tarzda, o'quvchilar estetik idrokni faqat badiiy shakllarda emas, balki keng madaniy kontekstda ham rivojlantiradilar.

O'quvchilarda estetik tafakkur va kreativlik bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar sifatida shakllanadi. Estetik tafakkur o'quvchiga san'atni anglash va qadrlash imkonini beradi, kreativlik esa o'z ijodiy qarashlarini yaratishga rag'batlantiradi. Shu bois, darslarda tahlil, muhokama va ijodiy topshiriqlar uyg'un ishlashi zarur.

Pedagogik omillardan eng muhimlari quyidagilar: shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, interaktiv metodlar, loyiha asosidagi mashg'ulotlar, milliy san'at namunalarini o'rganish, ijodiy muhit yaratish va raqamli texnologiyalarni qo'llash. Bularning barchasi o'quvchilarning estetik tafakkuri, badiiy idroki va kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, darslarda o'qituvchining shaxsiy estetik didi va pedagogik mahorati ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchining nutqi, xatti-harakati va shaxsiy madaniyati o'quvchilarga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, u darsni nafaqat bilim beruvchi sifatida, balki estetik va ma'naviy tarbiyachi sifatida olib borishi lozim.

Natijada, yuqoridagi pedagogik yondashuvlarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilar texnik jihatdan malakali, estetik jihatdan bilimli, kreativ va milliy qadriyatlarni qadrlaydigan shaxslar etib tarbiyalanadi. Tasviriy san'at ta'limi shu yo'l bilan o'quvchilarning ijodiy va ma'naviy rivojlanishida beqiyos rol o'ynaydi.

Tasviriy san'at ta'limida o'quvchilarda estetik tafakkur va kreativlikni rivojlantirish pedagogik jarayonning asosiy maqsadlaridan biridir. Milliy san'at merosi, interaktiv metodlar, loyiha asosidagi mashg'ulotlar va raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilar o'z badiiy idrokini kengaytiradi, ijodiy fikrlashni rivojlantiradi va estetik qadriyatlarni anglaydi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va ijodiy muhit esa o'quvchilarda mustaqil fikrlash, xatolardan o'rganish va o'z ijodini sinash imkonini beradi. Shu orqali ular nafaqat san'atni tushunadigan, balki uni yaratishda faol ishtirok etadigan shaxslar

bo‘lib tarbiyalanadi. Tasviriy san’at darslari yosh avlodni estetik, kreativ va madaniyatga boy shaxslar etib tarbiyalashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons* // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – № 1. – P. 131-134.
3. Shovdirov S. *Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region* // *E3S Web of Conferences*. – 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. *Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology* // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Ibraimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students* // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192-198.
7. Shovdirov S. A. *Tasviriy san’atni o‘qitishda o‘quvchilarning sohaga oid o‘quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari* // *Inter education & global study*. – 2024. – № 1. – P. 8-14.